

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Стрелецький О. О.,

*магістрант, кафедра правознавства, ПУЕТ;
науковий керівник – доц. Кульчій О. О.*

Суспільно-політичні процеси розвитку сучасного українського соціуму характеризуються істотним зростанням ролі та значення засад диференціації та децентралізації, що знаходить власне відображення й у подальшій еволюції інституту місцевого самоврядування. Зважаючи на проголошений нашою державою стратегічний курс на європейську інтеграцію, необхідно дослідити основні аспекти співпраці органів місцевого самоврядування із суб'єктами міжнародних відносин.

Згідно зі ст. 140 Конституції України місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [1]. Дещо ширше значення поняття місцевого самоврядування міститься в ч. 1 ст. 2 Закону України, що, однак, не охоплює повноваження у сфері міжнародного співробітництва та зовнішньоекономічної діяльності [2].

Водночас, аналізуючи вище вказані правові приписи, варто зробити висновок, що місцеві громади, набувши право вирішувати питання локального значення, отримали можливості для реалізації власних інтересів у сфері міжнародних зв'язків. Проте особливості реалізації вказаних зв'язків органами місцевого самоврядування у чинному законодавстві не регламентовані, що й створює певні труднощі при співвідношенні державних інтересів та зацікавленості представників територіальних громад у сфері міжнародного міжмуніципального, транскордонного та іншого співробітництва.

Окрім вітчизняного законодавства, міжнародні зв'язки органів місцевого самоврядування регулюються також і нормами міжнародного публічного права. Зокрема, дослідник Ю. О. Волошин акцентує увагу на тому, що Україна ратифікувала цілу низку міжнародно-правових договорів, окремої уваги серед яких вимагає Європейська хартія місцевого самоврядування 1985 р. Хартія визначає конституційні та правові основи місцевого самоврядування, розкриває сутність концепції місцевого самоврядування, окреслює сферу повноважень органів місцевого самоврядування, гарантує право здійснення функцій органами місцевого самоуправління, окреслює правові засади розпорядження фінансовими ресурсами місцевих влад, проголошує право місцевих влад на свободу асоціації та міжнародних зв'язків та ін [3, с. 159].

В свою чергу Є. О. Каташинський вказує на те, що визначальним міжнародно-правовим актом є Європейська конвенція про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними громадами або органами влади 1980 р., яка містить основні положення та засади створення системи міжнародного співробітництва між сусідніми регіонами держав та їх місцевою владою, започаткувала створення «євро регіонів» – макрорегіональних інтеграційних структур міжнародного характеру з розвинутою спільною соціально-економічною інфраструктурою [4, с. 202].

Як зазначає О. М. Петренко, у відповідності до засад сучасного міжнародного публічного права основним суб'єктом міжнародних відносин виступає держава. Водночас, як свідчить практика, у міжнародному співробітництві активну участь беруть органи місцевого самоврядування шляхом встановлення як прямих міжмуніципальних зв'язків із зарубіжними партнерами, так і укладення угод в рамках міжнародних неурядових організацій [6, с. 39].

В умовах сьогодення ключовим фактором формування повноважень органів місцевого самоврядування у сфері міжнародної співпраці є виконання стратегічної зовнішньополітичної програми наділеної суверенітетом держави в галузі міжнародного гуманітарного співробітництва та налагодження зв'язків між суб'єктами муніципального управління, громадськими об'єднаннями, представниками адміністративно-територіальних одиниць і т.д.

Слід підкреслити, що транскордонне співробітництво є, по суті, інноваційною формою діяльності органів місцевого самоврядування, яка останнім часом все більше поширюється в низці європейських країн, включаючи й Україну. Популярність даної форми пояснюється тим, що органи місцевого або регіонального (за умови їхнього існування) самоврядування правоздатні вирішувати власні проблеми через активну участь у проєктах транскордонного співробітництва [5, с. 60].

Зважаючи на те, що органи місцевого самоврядування активно здійснюють міжнародні та зовнішньоекономічні зв'язки, вони, тим самим, відіграють роль вагомого чинника успішної реалізації зовнішньополітичного курсу держави, забезпечують реалізацію її функцій на міжнародній арені. Окрім того, реалізація повноважень органів місцевого самоврядування у сфері міжнародного співробітництва впливає на формування якісно новітньої суспільної свідомості представників територіальних громад, системи їхніх цінностей, що починає складатися на основі подолання встановлених ще у радянський час стереотипів.

Варто підкреслити, що міжнародна діяльність органів місцевого самоврядування в іноземних державах регулюється як внутрішньодержавним законодавством, так і нормами міжнародного публічного права. При цьому, звертаючи увагу на історичний розвиток місцевого самоврядування в

Україні, слід зазначити, що права вступати у міжнародні зв'язки місцеві ради в радянський період не мали.

На сучасному етапі розвитку інституту місцевого самоврядування в Україні міжнародне співробітництво муніципальних органів в юридичній площині здійснюється шляхом укладення договорів про співпрацю, що закріплюють основні цілі, принципи та визначають організаційно-правові форми подальшої взаємодії. При цьому необхідно акцентувати увагу на тому, що подібні угоди хоча й укладаються між суб'єктами різних держав, однак вони не мають міжнародного характеру, бо за своєю природою є актами локального регулювання. Тобто варто вести мову про те, що на даний час в Україні вже сформувалася профільна міжнародна правосуб'єктність органів місцевого самоврядування.

В умовах сьогодення міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування України регулюється приписами національного законодавства, міжнародного публічного права та міжнародного приватного права. При цьому норми вітчизняного законодавства надають органам місцевого самоврядування право на вступ до різного роду міжнародних асоціацій, а також визначають обсяг їхніх повноважень у сфері зовнішньоекономічних відносин. Водночас вітчизняний законодавець прямо не визначає самоврядні повноваження органів місцевого самоврядування у сфері міжнародних зв'язків, що створює неабиякі труднощі в процесі організації та реалізації даних повноважень у практичній площині [6, с. 41].

На переконання С. Г. Серьогіної, в нашій державі місцеве самоврядування лише проходить активний процес власного формування. До того ж процедура його становлення здійснюється доволі складно та суперечливо, оскільки цьому протидіють різного роду та ступеню бар'єри соціального, політичного та економічного спрямування. За умов кризових явищ в економіці, слабкої соціальної основи місцевого самоврядування продовжує розвиватися, що й підкреслюється встановленням різного роду міжнародних зв'язків [7, с. 109].

Отже, підбиваючи підсумки, слід зробити висновок, що міжнародна діяльність органів місцевого самоврядування є ваговою складовою зовнішньополітичного курсу нашої держави, однак відсутність у нормах чинного законодавства прямого визначення обсягу їхніх повноважень у сфері міжнародних зв'язків створює певні труднощі при розмежуванні інтересів держави та місцевих громад у сфері міжнародного співробітництва. Окреслені проблемні аспекти вимагають внесення у найближчій перспективі змін до чинного законодавства про місцеве самоврядування в Україні з метою відповідності вимогам міжнародного права у досліджуваній сфері.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (ред. від 01.05.2019 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
3. Волошин Ю. О. Органи місцевого самоврядування в умовах європейської міждержавної інтеграції та муніципальної реформи / Ю.О. Волошин, С.В. Папаяні // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право. – 2014. – Вип. 7. – С. 157-165.
4. Каташинський Є. О. Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування / Є. О. Каташинський // Збірник тез доповідей студентів, аспірантів та здобувачів – учасників 73-ї звітної конференції Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, 25 квітня 2017 р., м. Одеса. Секція економічних і правових наук / ОНУ ім. І.І. Мечникова, ЕПФ; відп. ред. А.В. Смітюх. – Одеса : Фенікс, 2017. – С. 200-203.
5. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації: наук. доп. / [редкол.: Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.]; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. – К.: НАДУ, 2014. – 128 с.
6. Петренко О. М. Міжнародна діяльність органів місцевого самоврядування України як складова частина зовнішньої політики держави / О. М. Петренко // Управління розвитком. – 2012. – № 17. – С. 39-41.
7. Серьогіна С. Г. Удосконалення місцевого самоврядування в Україні в умовах демократизації та консолідації суспільства / С. Г. Серьогіна // Право України. – 2014. – № 4. – С. 107-115.

